

N:o 13.

Ank. till Riksd. kansli den 11 april 1899, kl. 2 e. m.

Andra kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående minderårigas användande i arbete vid fabrik m. m.

Uti den till utskottet hänvisade motionen n:o 238 har herr Curt Wallis hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och, så fort ske kan, till Riksdagen inkomma med förslag till ny lag angående minderårigas användande i arbete vid fabrik, handverk eller annan handtering, i hvilket förslag, på samma gång industriens, hygienens och folkundervisningens berättigade kraf vid en sådan lagstiftning tillgodoses, framför allt måtte tillses, att lagstiftningen blifver verksam genom att åt yrkesinspektionen öfverlemna kontrollen öfver lagens efterlefnad.

Den sakrika motiveringen till denna motion lyder sålunda:

»En mängd allmänt kända fakta bevisa, att Sveriges industri är stadd i en snabb utveckling. Så var t. ex. fabriksindustriens tillverkningsvärde år 1840 endast 21 millioner kronor; 1860 hade värdet stigit till 69 millioner och 1880 till 153 millioner kronor. Men det är i synnerhet sedan dess, som en ytterst hastig ökning af fabriksindustriens årliga tillverkningsvärde är skönjbar: år 1896 uppgick detsamma till icke mindre än 692,400,000 kronor. Samma hastiga industriella utveckling visas också af den allmänt kända, högst betydliga förökningen af i industriens tjänst anställda arbetare.

Inför sådana fakta frågar man sig, huru i vårt fädernesland är stäldt med det lagstiftningsarbete, hvilket i alla länder, som genomgått en likartad industriel utveckling, visat sig vara nödvändigt för att bekämpa de faror för samhället, hvilka enligt all erfarenhet medfölja sagda utveckling. Hit höra

Bih. till Riksd. Prot. 1899. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 12 Häft. (N:o 13.) 1

bland annat de faror, som af barnens och de minderårigas användande i industriens tjänst visat sig uppkomma för dessa individers fysiska och moraliska utveckling.

Som bekant, vunno de mångåriga sträfvandena att ernå skydd för de i fabriksarbete anställda minderåriga först genom 1881 års lag en större seger i vårt fosterland. Denna lags innehåll torde vara så allmänt bekant, att endast några hufvudpunkter behöfva framhållas. Barnens fysiska utveckling söker lagen betrygga genom att förordna, att i fabrik, handverk eller annan handtering ej må användas minderårig, som ej fyllt 12 år eller som till följd af sjuklighet eller kroppslig svaghet af det ifrågavarande arbetet kan anses komma att lida men; i fabriksarbete få 12- och 13-åringar användas högst 6 timmar dagligen, 14—17-åringar högst tio timmar dagligen. Nattarbete är ej tillåtet, och arbetstiden måste delas genom raster. Skolundervisningens kraf har lagen sökt tillgodose genom att fordra, att i arbete ej må användas barn, som ej fyllt 12 år och som icke inhemtat folkskolans minimikurs, hvarjemte stadgas, att barn under 15 år, som användas i fabriks- och handverksarbete, skall begagna fortsatt undervisning samt till näringsidkare aflemna intyg derom. — Kontrollen öfver lagens efterlefnad är öfverlemnad åt helsovårds- och kommunalnämnderna.

Förordningen af år 1881 angående minderårigas användande i fabriker skulle träda i kraft den 1 januari 1882, men den väckte så mycket missnöje från industriidkarnes sida, att anstånd med dess tillämpning blef beviljad till den 1 juni samma år, och hvad särskildt beträffar grufvor, masugnar och andra verk, som afse förädling af mineralrikets alster, till den 1 november 1883. Innan dess hade en kongl. kungörelse utfärdats, som väsentligt inskränkte förordningens bestämmelser angående sistnämnda verk, och genom en kongl. skrifvelse af år 1883 meddelades den förklaringen, att 1881 års förordning icke alls skulle ega tillämpning på sågverks- och brädgårdsrörelsen.

Oaktadt dessa inskränkningar gaf förordningen fortfarande anledning till starkt missnöje, hvilket gaf sig luft i en mängd petitioner och skrivelser från industriidkare och äfven tog sig uttryck i riksdagsmotioner. Till följd häraf tillsatte Kongl. Maj:t en komité, som skulle utarbета förslag till ändringar i förordningen, och denna komité afgaf sitt betänkande den 11 mars 1892.

Detsamma inledes af en historik öfver frågans utveckling i utlandet och här, hvarpå följer en redogörelse för den statistiska undersökning, komitén företagit för att utröna, hvilka verkningar förordningen af år 1881 medfört under sin då ungefär 10-åriga tillvaro. Ur denna redogörelse må hufvudsakligen följande anföras: att användningen af barn och minderåriga i industriellt arbete väsentligen aftagit, sedan förordningen trädt i kraft; att

ansökningar för anställning af minderåriga i industrielt arbete ofta tillbaka-
visas på grund af lagens föreskrifter; *att* lagen i flertalet fall betraktas med
ovilja af de minderårigas målsmän; *att* lagen i ekonomiskt hänseende medfört
förlust för arbetsgifvarne; *att* den likaledes i ekonomiskt hänseende verkat
skadligt för arbetarne; *att* lagen i flertalet fall synts verka välgörande på de
minderårigas fysiska, men skadligt på deras moraliska utveckling.

Vi se, att resultatet af denna statistiska undersökning icke äro gläd-
jande och att de väl motivera nödvändigheten att vidtaga förändringar i 1881
års förordning. Att denna likväl ännu består och att icke motståndet mot
densamma tvingat till dess upphäfvande, förklaras helt naturligt deraf, att,
såsom komiténs undersökningar visa, densamma aldrig kunnat i sin helhet
tillämpas, oafsedt de inskränkningar i densamma, som ofvan omtalats, utan
att den i sjelfva verket endast varit en lag på papperet. Detta beror na-
turligtvis derpå, att kontrollen öfver dess efterlefnad varit särdeles bristfällig.
Densamma har varit anförtrodd åt hälsovårdsnämnderna i stad och kom-
munalnämnderna på landet, och en riktig kritik af denna anordning är lemnad
i Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande år 1886 angående en väckt
motion i ämnet. Utlåtandet är undertecknad af J. H. G. Fredholm, och
den åsyftade passus lyder: »Hvilka förändringar man än må vidtaga med
förordningen för att göra den för sitt ändamål alltmera lämplig, så skall den
likväl komma att förblifva en mer eller mindre död bokstaf, om man ej tillika
träffar sådana bestämmelser, som möjliggöra en tillfredsställande kontroll öf-
ver förordningens efterlefnad, och i denna meinng är utskottet ense med
motionären.»

»Att, såsom nu är stadgadt, öfverlemna öfvervakandet af minderårighets-
förordningens efterlefnad åt hälsovårdsnämnderna i städerna och kommunal-
nämnderna på landet, kan ej anses lämpligt. Kommunalnämnderna måste i
allmänhet anses ega för ringa insigt för att rätt uppfatta inspektionens vigt
och följaktligen sakna nödigt intresse för att verkställa densamma. Af hälso-
vårdsnämndernas medlemmar, hvilka sakna någon som helst ersättning, kan
man ej vänta eller fordra, att de, äfven om de egde förmåga dertill, sjelfva
skola sysselsätta sig med en så tidsödande inspektion, utan torde väl stadsläkarne
i de flesta fall blifva de, som få förrätta densamma, hvilken för dem alltid skall
blifva en bisak vid sidan af deras medicinska praktik. Skall inspektionen blifva
af något gagn och ej inskränka sig till allenast en granskning af en hop
betyg, måste den således öfvertagas af särskilda inspektörer.»

Men en lag, som på en mängd ställen icke efterlefves, utan är en död
bokstaf, gör icke blott icke den åsyftade nyttan, utan den skadar genom den
känsla af osäkerhet och af orättvis behandling, dess ojemna tillämpning med-
för, och den bör ersättas af en, som konsekvent tillämpas vid hvarje fall.

Under komiténs förhandlingar uppnåddes full enighet om icke få ytterst viktiga förslag till ändringar af 1881 års lag, men beklagligtvis kunde komiténs medlemmar ej enas om andra lika viktiga punkter. De delade sig i två jemnstarka partier, bestående af tre medlemmar vardera. På ena sidan stodo industriens målsmän herrar R. Almström, F. Blombergh och Lindvall, på den andra herrar E. Beckman, C. Lovén och ordföranden greve R. de la Gardie, och genom den senares utslagsröst blef det sistnämnda partiet segrare. Den förstnämnda reservationen är undertecknad af de tre förstnämnda medlemmarne och innehåller minoritetens ändringsförslag och motiven till detsamma.

De ändringsförslag, som komiténs af år 1892 alla medlemmar kommo öfverens om, voro följande:

Minimiåldern för barns intagande i industriens tjänst skall höjas från 12 till 13 år. Skälen härtill äro dels hygieniska, lätt insedda, dels ock framför allt pedagogiska, i det att erfarenheten visat, att folkskolans minimikurs i regeln först under tolfte året afslutas. Undantag skulle dock kunna ske från denna regel, i fall denna minimikurs redan förut tillryggalagts och läkarebetyg presteras om att den platssökandes helsa ej lägger hinder i vägen, och skulle då som hittills den dagliga arbetstiden ej få öfverskrida 6 timmar.

Kontrollen öfver lagens efterlefnad bör öfverlemnas åt särskilda inspektörer, och komiterade föreslå här — enligt utlandets föredöme — yrkesinspektörerna, hvilkas antal därför föreslås skola ökas. Ur motiveringen kan följande korta passus anföras: »Det torde emellertid vara uppenbart och numera jemväl från alla sidor erkänt, att utan tillsyn från sjelfständiga, dertill särskildt förordnade sakkunniga personer hithörande lagbestämmelser blifva utan egentlig verkan och, der de tillämpas, gifva anledning till så mycket större missnöje, om å andra håll deras öfverträdande saklöst får ega rum. Med åberopande af hvad 1875 års komité i detta ämne anført, vill för den skull komitén som sin mening uttala, att ett af de oeftergifligaste vilkoren för att en lagstiftning på detta område, hvarom nu är fråga, skulle kunna utöfva det gagn, som dermed åsyftas, är, att tillsynen öfver lagens efterlefnad anförtros åt särskilda, af staten tillsatta inspektörer.»

En tredje punkt, hvarom komiterade blefvo ense, är den om läkareundersökningarna. Komiterade yttra: »En af de viktigare åtgärder till minderåriga arbetares skydd är att sörja för läkares tillsyn öfver deras helsa och kroppsbeskaffenhet. I detta afseende hafva de engelska fabrikslagarna sedan länge innehållit bestämda föreskrifter, och verkningarna deraf hafva utan gensaga befunnits välgörande.» Komiterade föreslå, att läkareundersökning icke blott må föregå barns och minderårigas intagande i yrkesarbete, utan att äfven årligen läkarebesigtning af de i arbete anställda utföres, samt att det arfvode, som härför bör utgå och som komiterade

ansett kunna för de i allmän tjänst anställda läkare fixeras till 50 öre för hvarje undersökt barn, bör erläggas af vederbörande näringsidkare.

Vidare äro komitémedlemmarne ense om att såsom ytterligare garanti, för att barnen ej lida men till sin helse genom arbete, föreslå, att minderårigas användande i farligt, helsovådligt eller synnerligen ansträngande arbete må af Konungen förbjudas eller inskränkas utöfver hvad de allmänna bestämmelserna innehålla.

Slutligen äro också samtliga komiténs ledamöter ense om att för minderåriga, fylda 15 år, föreslå en arbetstid af till och med 11 timmar, medan 1881 års förordning för dessa ålderskategorier medgifver endast 10 timmars arbetsdag. Denna senare 1881 års föreskrift har väckt utbredt missnöje i industriella kretsar, och komiténs ledamöter ansågo alla detta missnöje böra förtjena afseende, hvilket så mycket mindre kan väcka förvåning, som de nyss omtalade läkareundersökningarna böra utgöra ett korrektiv mot att klena individer, som kunna lida men af en så pass utsträckt arbetstid, komme att blifva underkastade densamma.

Men härvid stannade sämjan. I några viktiga punkter kunde öfverenskommelse ej träffas, och man kan säga, att striden mellan de två jemnstarka partierna gälde 13- och 14-åringarna.

Herrar de la Gardie, Lovén och Beckman föreslå, att för dessa 13- och 14-åringar ej längre arbetstid än 6 timmar skulle ifrågakomma, och de motivera detta dermed, att det syntes dem »vara af stor vikt, att de minderåriga icke beröfvas tillfälle att begagna den fortsatta skolundervisning, hvarom i § 5 i folkskolestadgan den 20 januari 1882 förmäles, och för hvilken anordningar af flera kommuner äro vidtagna, eller undervisningen i aftonskolor eller tekniska skolor, som å flera orter inrättats. Med en längre arbetstid låter denna undervisning näppeligen förena sig. Vid fylda 14 år infaller ock vanligen konfirmationsundervisningen. Yrkandet har dessutom sitt berättigande i nödvändigheten att, så mycket som möjligt är, skydda de yngsta arbetarne för öfveransträngning.»

Industriens målsmän anse i motsats härtill, att man genom detta ändringsförslag skulle komma ur askan i elden; den nya lagen skulle af näringsidkare och barnens föräldrar mötas med ännu större afvoghet än 1881 års lag. Ty i stället för att denna lags bestämmelser blefve mildrade och för industrien mindre betungande, skulle motsatsen komma att ega rum. 1881 års lag medgifver nemligen för 14-åringarne en arbetstid af 10 timmar dagligen, och denna skulle nu komma att inskränkas till 6 timmar. De yttra i den anledningen: »Af alla bestämmelser i 1881 års förordning torde ingen hafva mötts af så stark gensaga som just den om 6 timmars arbetstid för 13-åringar. Petitioner och utlåtanden, hvilka af yrkesidkare och för-

eningar enskildt eller på möten blifvit afgifna såväl före som efter förordningens utfärdande, hafva från mångfaldiga synpunkter framhållit denna bestämmelses skada och olämplighet, och erfarenheten från den tid, då försök gjordes att efterlefva förordningen, har ådagalagt det berättigade i dessa protester, så att man endast har myndigheternas öfverseende med öfverträdelse mot förordningen att tacka för, att den icke burit sämre frukter. I detta afseende har man att söka den förnämsta anledningen till, att det missnöje med lagstiftningens ingripande å ifrågavarande område, som, enligt hvad komitén uppgifver, vid utfärdandet af förordningen år 1881 gaf sig så starka uttryck, efter hand lemnat rum för en mera lugn uppfattning.» Minoriteten föreslår alltså, att 14-åringar må som hittills få arbeta 10 timmar dagligen och att 13-åringars arbetstid må ökas från 6 timmar dagligen till 10 timmar. Den påpekar, att skolans kraf kan tillgodoses genom bestämmelsen, att minderårig, som ej erhållit afgangsbetyg från folkskolan, skall begagna sig af den för honom af skolrådet, efter arbetsgifvarens hörande, anordnade undervisningen och eger för den skull att två eftermiddagar i veckan lemna arbetet så mycket tidigare som skolgången fordrar. Och hvad de hygieniska krafven beträffar, så böra de anses tillgodosedda genom införandet af de föreslagna läkareundersökningarna såväl vid inträdet i arbetet som sedan en gång årligen äfvensom genom särskilda bestämmelser, som Kongl. Maj:t skulle ega att utfärda angående minderårigas sysselsättning i helssofarligt arbete.

För att göra ett val mellan de två partierna, torde det vara riktigast att pröfva, huru förslagen ställa sig till de fordringar, hygienien och folkskolan måste ställa på en gagnelig lagstiftning i frågan, och vi börja med hygienens fordringar, dels emedan det öfverallt är omvårdnaden om det uppväxande släktets fysiska helsa, som först bragt denna lagstiftning på tal, dels också emedan denna omvårdnad hittills ansetts vara dess giltigaste motiv. Industrimännen hafva också insett vigten af denna fråga och gjort sitt bästa för att ur hygienens synpunkt göra sitt förslag acceptabelt.

De erinra derom, att ett 10 timmars arbete ingalunda alltid kan anses vara för 13- och 14-åringar öfveransträngande och således för helsan menligt. Är det lindrigt och afpassadt för deras krafter, tillåter det fullt väl en orubbad utveckling af deras fysiska helsa, och om detta måste anses gälla storindustrien, så gäller det i ännu högre grad andra näringar, handverk och handel, som enligt komiténs förslag också skulle underkastas den nya stadgan — fullt konsekvent och till stor praktisk fördel, emedan

ett af 1881 års lags många fel består deri, att bestämmelserna angående arbetstidens längd endast gäلت fabriker och ej handverkare och lagen således blifvit ofta svår att tillämpa äfven därför, att man i ett särskildt fall ej visste, om denna bestämmelse gäلت detta fall eller ej. Men hvem kan tro, att en 10-timmars sysselsättning som springpojke eller dylikt biträde skulle nödvändigt vara oförenligt med 13- eller 14-åringars helse?

Tvärtom anse industriens målmän i motsats till komiténs majoritet på grund af långvarig erfarenhet, att ett sådant arbete i industriens tjänst för dessa barn med sin regelbundna och väl afpassade gång, i stället för att hämma barnets utveckling, kan icke obetydligt medverka för att stärka såväl deras fysiska krafter som deras andliga helse. Härtill kommer den viktiga omständigheten, att den större arbetsförtjenst, som tillfaller barnet genom den längre arbetstiden, förskaffar det bättre och rikligare föda, varmare och ändamålsenligare beklädnad o. s. v., något, som af litet hvar torde föredragas framför ledighet, förenad med nöd och brist.

Industriens målsmän söka ytterligare stärka sin ställning genom att hemta stöd för densamma i Frankrikes lagstiftning, som tillåter en maximal-arbetsdag af 10 timmar för 13- och 14-åringar, och de skulle kunna vinna ett ytterligare stöd för sin åsigt genom att citera Englands, som tillåter en maximal-arbetsdag af 10 timmar för 14-åringarna och gör det äfven för 13-åringar, såvidt dessa afslutat folkskolan. Båda dessa länders lagstiftning tillåter således principiellt en 10-timmars arbetsdag för dessa ålderskategorier, men dessa stöd äro ej starka, ty man kunde från flera andra kulturstaters lagstiftning citera bestämmelser, som utvisa, att en sådan arbetstid förefallit lagstiftarne för lång — 6 eller 8 timmar för 13-åringar, 8 eller 10 för 14-åringar äro vanliga bestämmelser, ja, i Schweiz få barnen ej i industriens tjänst intagas förrän vid fyllda 14 år.

Industriens målsmän hafva därför sett sig om efter bättre öfvertalningsmedel för att göra sitt förslag af hygienici antagligt, och det synes, som om de funnit ett sådant medel; det är från dem förslaget om utsträckt användning af läkareundersökningar utgått, hvilket förslag sedan af hela komitéen accepterades.

I sjelfva verket synes det sjelfklart, att det beror på sysselsättningens eller arbetets art, huruvida en 10-timmars arbetsdag för 13- eller 14-åring skall vara till gagn eller skada, och det synes äfven sjelfklart, att samma arbete kan för den ene vara oskadligt eller till och med gagneligt, medan det för ett annat svagare barn är till skada. De faror af en 10-timmars arbetsdag för 13- och 14-åringars helse, som onekligen kunna förefinnas, skulle helt visst kunna undvikas genom en väl anordnad läkareundersökning, som ej blott pröfvade en platssökandes helsobeskaffenhet före platsens tillträdande,

utan äfven årligen pröfvade, huruvida arbetet äfven fortfarande vore passande för hans krafterns beskaffenhet. Och sådana ordentligt anordnade och bedrifna läkareundersökningar skulle dessutom medföra den stora fördelen, att man snart finge reda på de yrken, som för barnens helsa vore farliga, och för hvilka Kongl. Maj:t enligt komiténs förslag egde rätt stifta undantagslagar, inskränkande arbetstiden eller till högre åldersklasser uppskjutande de minderårigas inträde i yrket. Och härigenom erhålles ytterligare en vigtig garanti för, att ej arbetet kunde medföra skada för de i detsamma syssel-satta minderårigas helsa.

Man bör, synes det mig, vara industriens målsmän tacksam för deras förslag, så mycket mer som det enligt detsamma skulle vara arbetsgifvarne, hvilka skulle bekosta dessa undersökningar. Men man bör ej lemna oanmärkt, att undersökningarna endast på det vilkoret kunna blifva förtroendeingifvande, att de verkställas af läkare, som stå fullt oberoende af arbetsgifvarne. I England, der dessa läkareundersökningar spela en stor rol och visat sig allmänt verka välgörande, är det läkare, hvilken direkt eller indirekt är in-tresserad i en rörlse, förbjudet att, hvad angår denna rörelse, utfärda läkare-betyg för der anställda minderåriga.

Under förutsättningen af fullt opartiska läkareundersökningar och kontroll för öfrigt genom särskilda inspektörer, såsom af komitén föreslagits, synes alltså förslaget om 13- och 14-åringars 10-timmars arbetstid från hygienisk synpunkt acceptabelt.

Som jag redan nämnt, var det främst den tanken, att barnens fortsatta utbildning i folkskolan, i afton- och yrkesskolor vore oförenlig med en längre arbetstid än 6 timmar dagligen för 13- och 14-åringar, som föranledde majoriteten inom komitén att fordra denna arbetstid som maximum. Minoriteten, industriens målsmän, säga, att det är dem svårt att förstå, huru den i deras förslag bestämda arbetstiden, 10 timmar dagligen för dessa 13- och 14-åringar, skulle kunna utöfva någon hämmande inverkan på undervisningen. Barnen lemna ju, som komitén sjelf upplyst, i de allra flesta fall folkskolan vid 13 års ålder, vid hvilken de, exempelvis i Stockholm, inhemtat ej blott folkskolans minimikurs, utan till och med genom-gått 12 kurser, d. v. s. hela folkskolan. Då det likväl skulle komma att inträffa, att i arbete anställdes barn, som icke erhållit fullständigt afgangsbetyg från folkskolan, vilja de tillmötesgå dessa folkskolebildningens måls-mäns önsknings på det sättet, att de föreslå, att sådan minderårig skulle begagna sig af den för honom af skolrådet, efter arbetsgifvarens hörande,

anordnade undervisning, och för den skull ega att två eftermiddagar i veckan lemna arbetet så mycket tidigare, som denna skolgång fordrar.

De hålla dessutom före, att större faror för barnens såväl intellektuella som moraliska utveckling härflyta af sysslolösheten än af ett ordnad arbete inom industrien, hvilket upptager större delen af deras tid. De yttra i så hänseende:

»Det är ett känt förhållande, att barnen i de flesta fall icke kunna kvarhållas i skolan, sedan de fyllt 13 år. Om de då till följd af lagstadganden icke kunna erhålla arbete eller, då sådant undantagsvis erhålles, icke tillåtas arbeta längre än 6 timmar dagligen, hänvisas de till mer eller mindre sysslöst lif med alla dess frestelser och faror. Följderna häraf äro lätta att inse och hafva äfven låtit skönja sig, såsom bland annat framgår af fångvårdsstyrelsens berättelser.»

»— — Vi välja ett yttrande af predikanten vid kronohäktet i Norrköping, industristaden par preference: »På grund af gällande förordning få minderåriga numera användas i arbete mycket färre timmar om dagen än förr. Blefve fritiden tillbragt på rätt sätt, skulle naturligtvis nämnda åtgärd i många hänseenden vara synnerligt välgörande. Men så sker icke i vanliga fall. I stället samlas ungdomen på lediga stunder för öf vandet af alla möjliga odygder.» — — »Det behöfver icke här påpekas, huru stort moraliskt inflytande, som utöfvas af ett jemnt och ständigt arbete, hvilket vid tidiga år vänjer vid ordning och idoghet samt höjer sjelfaktningen vid medvetandet om att man är nyttig för sig sjelf och andra. Detta är så erkänt, att förtänksamma föräldrar och målsmän äro angelägna om att deras barn och skyddslingar så tidigt som möjligt må visa lust att inträda i arbete och så ihärdigt som möjligt bedrifva det. Skulle omdömet utfalla anorlunda och i motsatt riktning, då det gäller arbete i industriens tjänst? Vi äro tvärtom öfvertygade om att det är icke den minsta af de förtjänster, som industrien inlagt om samhället, familjerna och de unga sjelfva, att den velat och kunnat lemna sysselsättning, arbetsförtjenst och utdanning åt minderåriga.»

Men äfven om det nu refererade resonnementet skulle vara riktigt, följer ej deraf, att man eger rätt att förbise denna ungdoms kraf på fortsatt intellektuel utveckling under åren, sedan de inträdt i yrkenas tjänst. Det är ett ofvisligt kraf för en sund samhällsutveckling att söka höja arbetsklassens intellektuella och moraliska nivå genom att söka bereda densamma ökad tillfälle till utbildning efter genomgåendet af den egentliga folkskolan; man inrättar fortsättningsklasser till folkskolan, afton- och yrkeskolor. Men skola dessa anstalter göra det med dem åsyftade gagnet, måste man också bereda tid för den ungdom, för hvilken de äro afsedda, att an-

vända dessa bildningsanstalter, och de ofvan citerade anbud, industriens målsmän inom komitén gjort, synas för knapphändiga och behöfva ökas. Dock måste påpekas, att det viktigaste af dessa — förslaget, att barnen ej vid 12 års ålder, såsom nu, utan först vid fylda 13 år få inträda i yrkena — redan innebär särdeles stora fördelar för folkskolan, och att detsamma jemte en tillfredsställande kontroll genom yrkesinspektörer och läkare af det senaste allmänna folkskoleläraryremötet i Norrköping år 1898, hvilket möte tillkommer förtjensten af att å nyo hafva bragt den oss sysselsättande frågan på tal, uppsattes som folkskolans förnämsta kraf på en förbättrad lagstiftning i ämnet. Ty genom dessa två förbättringar skulle folkskolan åtminstone komma att till det 13:de året odeladt rå om sina lärjungar, hvilket nu mycket ofta icke är fallet.

Jag har sökt visa, att, under förutsättning af på tillfredsställande sätt anordnade läkareundersökningar och ökad tillmötesgående af krafvet på att tillfälle för de i arbete anställda minderåriga lemnas till fortsatt undervisning i fortsättningsskolor, yrkesskolor och dylikt, komiténs förslag med den af reservanterna föreslagna ändringen, att 13- och 14-åringars arbetstid må få uppgå till högst 10 timmar dagligen, borde kunna utgöra grundvalen för en tillfredsställande lösning af denna samhällsviktiga fråga. Att denna fråga *måste* lösas, synes mig själfklart — vi äro i själfva verket det enda kulturland med utvecklad industri, som icke eger någon lagstiftning angående minderårigas användning i arbete; ty att den lagstiftning, vi ega, endast utgöres af en lag på papperet, har många gånger påpekats. Och att nu rätta tidpunkten är inne för en sådan lagstiftning, synes påtagligt. Frågan har vunnit ett allt mera aktuellt intresse under de senaste åren. Fordom sade man, att Sverige ju icke vore något industriland, och därför vore en skyddslagstiftning för minderåriga obehöflig. Nu kan ingen komma med ett sådant argument, såsom af de ofvan meddelade siffrorna å industriens hastigt stigande produktionsvärden nogsamt framgår. Och denna stigning torde komma att fortgå, då, såsom det synes, Sverige eger alla betingelserna för ett framgångsrikt arbete på industriens område. Men för att en sådan industriell utveckling skall kunna ega rum, fordras i främsta rummet, att det uppväxande arbetareslägtet skyddas under sin uppväxttid. De ofvan meddelade omdömena om den nuvarande lagstiftningens otillräcklighet i detta hänseende finna stöd i flera i den dagliga pressen meddelade uppgifter, hvilka mig veterligen icke dementerats. Hit höra exempelvis uppgifterna om barns användande vid glasbruk. Vid ett glasbruk i Elfsborgs län hade 65 barn

i en ålder af mellan 8 och 14 år användts vid nattarbete, och vid småländska glasbruk användas till och med barn af 6—7 års ålder till arbete i två olika arbetslag, af hvilka det ena börjar klockan 3 förmiddagen och slutar klockan 12 middagen med $\frac{1}{2}$ timmes rast 2 gånger, medan det andras arbetstid är från klockan 1 eftermiddagen till 10 eftermiddagen med endast $\frac{1}{2}$ timmes rast.

Af allt det nu sagda framgår, att en reform af den nuvarande lagstiftningen till skydd för barn och minderåriga i industrielt arbete synes hos oss vara i hög grad af behovet påkallad. En sådan reform synes mig böra hufvudsakligen afse följande hufvudpunkter:

Lagstiftningen bör göras effektiv derigenom, att kontrollen öfver densamma efterlefnad öfverlemnas — liksom i utlandet med framgång skett — åt yrkesinspektörerna, och att lagens bestämmelser angående arbetstidens längd, rasterna m. m. affattas på ett sådant sätt, att det blir möjligt för dessa kontrollanter att med framgång öfvervaka lagens efterlefnad, ty erfarenheten från utlandet har lärt, att, om så ej sker, arbetsgifvarne hafva många möjligheter att eludera lagen och att göra kontrollen öfver dess efterlefnad icke verksam. Anordnas dessutom, såsom komiterade år 1892 enhälligt föreslagit, en kontroll af den arbetande ungdomens helstillstånd genom läkare, hvilka dock böra stå i en från arbetsgifvaren fullt oafhängig ställning, så synas mig tillräckliga garantier förefinnas, att denna lagskipning skall kunna utföra det med densamma åsyftade gagnet, och det betyder då icke så mycket, om till en början smärre misstag skulle begås i afseende på arbetstidens maximum, minimiåldern för de platssökandes inträde i arbete med flera dylika bestämmelser, ty i sådana sakkunniga, för saken intresserade och i utöfvandet af sitt värf fria och oberoende kontrollanter eger lagstiftaren de bästa medhjelpare för en vidare utveckling och fullkomning af lagstiftningen, om en sådan af behovet är eller blir påkallad.

Af ofvanintagna motivering jemte det komitébetänkande, hvartill densamma hänvisar, äfvensom öfriga handlingar i ämnet framgår i hufvudsak:

att nuvarande lagstiftning angående minderårigas användande i arbete vid fabrik, handverk eller annan handtering innefattas uti kongl. förordningen af den 18 november 1881 med de modifikationer, densamma erhållit genom kongl. brefvet den 13 april 1883 samt kongl. kungörelsen den 22 juni 1883;

att, sedan yrkanden om ändringar i 1881 års förordning framställts dels i en den 1 november 1883 till statsrådet och chefen för civildeparte-

mentet ingifven petition och dels i motioner vid 1886 och 1888 årens riksdagar, Kongl. Maj:t med anledning såväl deraf som ock af de frågor om reglerande af arbetet i industriella företag och grufvor, som afhandlats vid en i Berlin år 1890 hållen internationel konferens, nästpåföljda år tillsatt en komité med uppdrag att, efter utredning af verkningarna utaf 1881 års förordning samt efter öfvervägande, i hvad mån de vid omförmälda konferens antagna grundsatser borde i Sverige tillämpas, inkomma med förslag till den nya eller förändrade lagstiftning i ämnet, som kunde finnas, jemväl af hänsyn till den här i riket införda yrkesinspektionen, vara af förhållandena påkallad;

att komitén den 11 mars 1892 till Kongl. Maj:t öfverlemnade sitt af reservationer åtföljda utlåtande och förslag i ämnet, hvaraf inhämtas, att principiell enighet inom komitén endast kunnat ernås derutinnan, att förordningens bestämmelser, som förut gällt »fabrik, handverk eller annan handtering», i regel borde vara gällande för alla yrken, att minimiåldern för minderårigs inträde i arbete i allmänhet borde bestämmas till 13 i stället för 12 år, att periodiskt återkommande läkarebesigtningar af minderåriga arbetare borde hållas på arbetsgifvarnes föranstaltande och bekostnad, att för hvarje minderårig arbetare erforderliga intyg borde sammanföras i en intygsbok, hvarjemte register öfver anställda minderåriga och deras arbetstid skulle föras, att tillsynen öfver författningens efterlemnad borde anförtros åt sjelfständiga, dertill särskildt förordnade, sakkunniga personer (yrkesinspektörerna) jemte biträden, samt att minderårigas användande i farligt, helsovådligt eller synnerligen ansträngande arbete skulle kunna af Konungen förbjudas eller inskränkas utöfver hvad de allmänna bestämmelserna innehöle;

att, sedan öfverståhållareembetet och länsstyrelserna, industriidkare, arbetareföreningar och andra intresserade personer äfvensom magistraterna och vissa folkskoleinspektörer blifvit i ärendet hörda, kommerskollegium och medicinalstyrelsen, dit samtliga utlåtanden remitterats, efter infordrande af yrkesinspektörernas yttrande och sedan svenska teknologföreningen lemnats tillfälle att i ämnet sig uttala, den 10 december 1892 öfver komitéförslaget afgifvit gemensamt, underdånigt utlåtande, hvilket likasom flertalet af de öfriga yttrandena i väsentliga delar afvek från komiténs uppfattning;

samt att embetsverken, som ansett reservanternas förslag bättre än komitéförslaget egna sig att läggas till grund för den nya förordningen i ämnet, hufvudsakligen endast i tre hänseenden varit med komitén i dess helhet fullt eniga, nemligen beträffande behovet af periodiskt återkommande läkarebesigtningar af de uti industrielt arbete sysselsatta minderåriga, anskaffande af intygs- och registerböcker samt öfverlemnande åt yrkesinspektörerna att med lokalmyndigheters biträde kontrollera författningens efterlemnad.

Den väsentliga skiljaktighet i uppfattningen rörande grunderna för en förändrad lagstiftning i förevarande ämne, hvilken, enligt hvad handlingarna utvisa, under utredningen af frågan yppats, har till fullo ådagalagt svårigheten att utarbete ett ur olika synpunkter tillfredsställande reformförslag samt utgör i viss mån en förklaring till att något sådant ännu icke från regeringen framkommit.

I likhet med motionären håller emellertid utskottet före, att, så fort ske kan, en lagändring bör komma till stånd särskildt beträffande de här ofvan berörda punkter, hvarom full enighet emellan komitén och embetsverken förefunnits; men som, enligt hvad utskottet inhemtat, vederbörande departementschef i sådant afseende under sistlidne januari månad haft öfverläggning med yrkesinspektörerna samt derjemte infortrat utlåtande från Stockholms stads helsovårdsnämnd, hvadan antagas må, att frågan med snaraste kommer att af regeringen upptagas till slutlig behandling, finner utskottet sig under sådana förhållanden böra föreslå,

att ifrågavarande motion icke må till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 april 1899.

På utskottets vägnar:

T. ZETTERSTRAND.
